

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ

НА СУ "ДИМЧО ДЕБЕЛЯНОВ" – ГРАД БЕЛЕНЕ ЗА ПЕРИОДА 2020-2025 ГОДИНА

Стратегията за развитие на СУ "Димчо Дебелянов" се основава на принципите, целите и насоките на ЗПУО, приоритетите на МОН и на РУО – гр.Плевен и спецификата на СУ "Димчо Дебелянов" – гр.Белене и община Белене. Стратегията е изработена в съответствие с изискванията на чл.263, ал.1, т.1 от ЗПУО и е приета на заседание на ПС.

Стратегията за развитие на СУ "Димчо Дебелянов" има за цел:

- Да формулира приоритетните задачи за развитие на училището в петгодишен период – 2020-2025г.;
- Да набележи действия за реализация на желаните промени, като осигури най-ефективно използване на ресурсите;
- Да интегрира действията на различните институции, структури и лица, които имат влияние върху развитието на училището;
- Да превърне училището в благоприятна среда за образование и възпитание на учениците.

I. АНАЛИЗ НА ВЪТРЕШНИТЕ ФАКТОРИ (СИЛНИ И СЛАБИ СТРАНИ) И ВЪНШНИТЕ ФАКТОРИ (ВЪЗМОЖНОСТИ И ЗАПЛАХИ), И АКТУАЛНО СЪСТОЯНИЕ НА ИНСТИТУЦИЯТА

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
I. УЧЕНИЦИ СУ "Димчо Дебелянов" е единственото средноучилище (I-XII клас) на територията на община Белене. СУ "Димчо Дебелянов" приема ученици в първи клас и ученици с държавен прием след завършено основно образование за профилирано обучение. В училището се обучават 378 ученици, разпределени в следните 22 паралелки: 14 общообразователни – I-X и 8 профилирани: 4 паралелки с профил Софтуерни и хардуерни науки и 4 паралелки Природни науки. В начален етап I-IV клас се обучават 133 ученици (осем паралелки), прогимназиален етап V-VII клас – 97 ученици (шест паралелки), гимназиален етап VIII-XII клас – 149 ученици (8 паралелки). Маломерни са 13 паралелки. Три ученика са на самостоятелна форма на обучение. Няма отпаднали ученици, няма невладеещи в достатъчна степен български език. В училище са интегрирани 6 деца със специални образователни потребности, с които работи ресурсният учител. От тях един ученик е на комбинирана форма на обучение – XII ^б . Девет групи са на целодневна организация, от които пет са сборни от двете паралелки в един и същи клас. Най-често налаганата санкция е „Забележка“. Няма ученици със санкция „Преместване в друго училище“.	
<i>Силни страни по т.1</i>	<i>Слаби страни по т.1</i>
- Съществува добра координация и обмен на информация между класни ръководители, училищен психолог и ръководството на училището при работа със застрашените от отпадане ученици, учениците с проблемно поведение или с противообществени прояви; - Класните ръководители и ръководството уведомяват родителите за всички прояви на	- Липса на достатъчно регламентирано учебно време за работа по превенция на наркоманиите, тютюнопушенето, алкохола, сексуалното здраве и много други граждански теми, обезпечаващи социалното съзряване и развитие на личността; - Високото ниво на училищна ангажираност създава трудности при сформирание на групи за извънкласни дейности;

детето, за проблеми и успехи в училище и за цялостното му развитие; - Организиран е Училищен ученически съвет с традиционни училищни дейности; - Провеждат се индивидуални консултации с училищния психолог на ученици с наложена санкция, разглежда се всеки случай на провинено дете; - Разработват се индивидуални планове и индивидуални учебни програми за работа с учениците със специални образователни потребности.	- Трудно се осъществява връзка с родители в чужбина, за чиито деца се грижат баба и дядо или друг роднина; - Голямото движение на ученици и преместването в други училища поради смяна на местожителството по семейни причини водят до намаляване броя на учениците в СУ „Димчо Дебелянов” – Белене.
--	---

II. КАДРОВИ РЕСУРСИ

В СУ ”Димчо Дебелянов”-гр.Белене работят 42учители, от тях: 34– старши учители, 5– учители, от които 1 с I ПКС , 5 с II ПКС, 5 с III ПКС, 21 с IV ПКС и 4 с V ПКС.

В училището работят: 1 директор, 1 заместник-директор, 8 начални учители, 22 учители в среден и горен курс, 9 учители в ЦДО в I –VII клас; 1 психолог. В училището работят още един ресурсен учител от ЦПППО – гр.Плевен и един медицински специалист от Общ. Белене.

Няма учители с недостиг от часове.

<i>Силни страни по т.2</i>	<i>Слаби страни по т.2</i>
- Учителите повишават професионалната си квалификация чрез различни форми на общинско, регионално, национално и международно ниво – напр. обучение в департаменти за информация и квалификация, НИОКСО – Банкя, РААБЕ – България, обучения организирани от МОН, по секторна програма Еразъм+и др.; - Расте интересът към допълнителни квалификации и преквалификации и участия в съвещания, конкурси, семинари, конференции, открити уроци и др.; - Формирани са методически объединения по катедри, които обменят опит, идеи и обсъждат трудностите, които срещат учениците при усвояването на учебното съдържание; - Педагогическият колектив работи за осъществяване на подкрепа за личностно развитие на ученика като се стреми да създава позитивен организационен климат в училище.	- Отдалеченостна училището с други средни училища затруднява обмяната на опит с колеги; - Липса на достатъчно съвременни умения у някои учителите използване на нови интерактивни методи за повишаване мотивацията на учениците и разнообразяване на учебния процес; - Недостатъчнопопуляризиране на добрите практики и открити уроци в училище.

III. ОБРАЗОВАТЕЛНО – ВЪЗПИТАТЕЛЕН ПРОЦЕС

В СУ”Димчо Дебелянов” се провеждат ДЗИ, НВО IV,VII и X клас, изпити за определяне на годишна оценка по учебен предмет и за промяна на оценката.

Учениците от училището участват в олимпиади, състезания и конкурси на общинско, областно, национално и международно равнище.

Средният годишен успех на училището през учебната 2022/2023 година е Много добър (4,98).

Реализация на учениците след завършване на образователна степен:

- учениците, завършили основно образование, успешно продължават обучението си в СУ „Димчо Дебелянов” и в други професионални и профилирани училища от областта и извън нея;
- над 99% от учениците, завършили средно образование в СУ „Димчо Дебелянов”, продължават обучението си в университети и колежи в България и чужбина, а останалите се реализират на пазара на труда.

<i>Силни страни по т.3</i>	<i>Слаби страни по т.3</i>
- Резултатите от НВО – 4 клас на учениците от СУ „Димчо Дебелянов“ – гр. Белене са добри. Има три слаби оценки по БЕЛ и девет отлични. Има 6 слаби оценки по математика и двеотлични; - Резултатите на външните оценявания на ученицитеот СУ „Димчо Дебелянов”-	- Учебните часове стриктно спазват класно-урочната рамка и често се пренебрегва потребността на ученика от индивидуален и диференциран подход, съобразен с психо-физиологичните му особености.

гр.Белене 7 клас са по-високи от средните за областта, но са по-ниски от тези за страната по БЕЛ,математика; - Резултатите от НВО – 10 клас на учениците от СУ „Димчо Дебелянов“ – гр. Белене по БЕЛ и математика са над средните за областта и почти колкото за страната; - От учениците от СУ „Димчо Дебелянов“, явили се на ДЗИ по БЕЛ има една слаба оценка. На второ ДЗИ има 8 отлични оценки. - През 2022/2023г. ученици от начален, среден и горен курс участваха в олимпиадата „Знам и мога“, състезания организирани от СБНУ на началните учители, имат участия в конкурси на общинско, областно и национално ниво; - Училището участва в 2 проекта по „Еразъм+“:един по К2 и един по К1; - Училището участва в следните национални програми:„Без свободен час“, „ИКТ в системата на предучилищно и училищно образование – средства за електронен дневник и интернет свързаност“, „Оптимизиране на вътрешната структура на персонал“, „Занимания по интереси“, „Топъл обяд“ на БЧК, „Училищен плод и мляко към ДФ Земеделие“ , „Обичам моето училище“, „Равен достъп до учебното образование в условия на кризи“, НП „Профилактика и рехабилитация на ПС“, Постановление 46/19.03.20г. на МС за определяне на минимални парични средства за ФВС и „Подкрепа за приобщаващото образование“, НП „STEM“ и др.	
IV. УЧЕБНО-ТЕХНИЧЕСКА И МАТЕРИАЛНА БАЗА Училището разполага с достатъчно на брой класни стаи, кабинети по физика, химия, биология,английски език, музика, изобразително изкуство,Зкомпютърни кабинета с локална мрежа и достъп до интернет, физкултурни салони (малък и голям) и спортна зала (на общината), фитнес, открита нова многофункционална спортна площадка. Училището е с оборудвани две стаи с мултимедии, ресурсен кабинет и открита класна стая. Разполага и с богата библиотека. На I и II етаж са разположени информационни екрани. Училището разполага с необходиматаучебна документация.	
<i>Силни страни по т.4</i>	<i>Слаби страни по т.4</i>

Училището разполага с: - Три добре оборудвани компютърни зали; - Модерно обзаведен кабинет по биология с екран, лаптоп и стационарни компютри; - Два кабинета с мултимедии; - Открита класна стая по училищен проект в рамките на Национална кампания „За чиста околна среда – 2016г.”; - Физкултурен салон (голям и малък), общинска спортна зала и открита спортна площадка за часовете по ФВС; изградено е още едно игрище с изкуствена настилка; - Училищна библиотека, ремонтирана, обновена и обогатена със съвременни издания по програма „Бисерче вълшебно“; - Училищен музей; - Ново оборудване в класните стаи (чинове, бюра, бели дъски за класните стаи – I-XII клас); - Климатизи в класните стаи на I клас и IX-XII клас; - Подновени са осветителните тела в цялото училище, сменени са радиаторите на парната инсталация и е направено вътрешно боядисване на училището; саниране, сменена дограма и външно боядисване; - По НП „Осигуряване на съвременна образователна среда“ Модул „Осигуряване на ученически шкафчета“ са осигурени шкафчета за учениците от I до VII клас; - Обогатена материалната база с материали, пособия и др. по проект „Подкрепа за успех“; - Въведени са правила за опазване и обогатяване на материалната база. Учителите ремонтират и обновяват класните стаи с помощта на родители, училищно настоятелство и училищно ръководство.	- Необходимо е и останалата част от спортното игрище в училищния двор да се модернизира (преасфалтира) и оборудва със съоръжения за различни видове спорт; - Недостиг на съвременни нагледни учебни материали и пособия; - Необходимо е изграждане на санитарни възли в старото крило, и обновяване на санитарните помещения в цялото училище.
V. ФИНАНСИРАНЕ СУ”Димчо Дебелянов” е общинско училище и е на делегиран бюджет. Финансови средства училището получава и чрез работа по различни проекти, национални и оперативни програми, капиталови разходи от Общината, от Училищното настоятелство и др.	
VI. ВЪНШНИ ФАКТОРИ Една от основните задачи за преминаването към демократична система е възраждането на гражданското общество, което да създаде възможности за все по-активно включване на обществеността в решаването на образователни проблеми. Гражданското образование в общообразователните училища е насочено към формирането на знания и умения за активно взаимодействие със социалната среда, участие в демократичните процеси, изграждане на култура на поведение и взаимодействия, уважение към гражданските права и отговорности. Принципите, върху които следва да се изградят връзките и взаимоотношенията на училището и обществените органи са: - демократичност и осигуряване на достъп до образование за всички; - приемственост и спазване на основните традиции на българското училище.	
<i>Силни страни по т.6</i>	<i>Слаби страни по т.6</i>

- СУ "Димчо Дебелянов" реализира сътрудничество с Център за подкрепа за личностно развитие (Общински детски комплекс), Център за обществена подкрепа, Център за социална и рехабилитационна интеграция, другите училища и детски градини на територията на общината; - От страна на училището непрекъснато се търси връзка с родителите; - Усъвършенства се работата за противодействие на училищния тормоз и за деца в риск и деца, жертви на насилие; - Училището работи за противодействие на асоциалното поведение на учениците в сътрудничество с Общинската комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни, Дирекция „Социално подпомагане" и отдел „Закрила на детето", Детска педагогическа стая и Полицейското управление на МВР.	- Недостатъчно съвместни проекти с община Белене, читалището и спортните и туристически дружества и клубове в града; - Недостатъчна инициативност у родителите като активен участник в учебно-възпитателния процес; - Недостатъчно възможности, реализирани от страна на училищното настоятелство.
--	--

II. ВИЗИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ИНСТИТУЦИЯТА

Основните цели на средното образование са определени въз основа на разбирането, че училището подпомага младото поколение за пълноценен живот и дейност в демократичното общество, в което свободната изява на личността включва отговорностите ѝ пред самата нея, пред нацията и човечеството.

Основните цели са:

- да формира българския гражданин като гражданин на демократично общество – българско и европейско; като свободна, морална и инициативна личност с широка обща култура, уважаваща законите, правата на другите, техния език, религия и култура, познаваща и зачитаща националните и общочовешките ценности;
- да развива интелектуалните възможности и комуникативните способности на личността, нейната индивидуалност и самостоятелност;
- да изгражда физически и морално здрави и дееспособни личности, готови да поемат граждански отговорности;
- да формира национално самосъзнание, да възпитава в родолюбие, в обич и уважение към родния край и в съпричастност към глобалните проблеми на човечеството;
- да формира потребности, интереси и нагласи за учене, обучение и самоусъвършенстване през целия живот;
- да осигури необходимото равнище на общообразователна и професионална подготовка на личността, позволяващо ѝ непрекъснато да се образова и самообразова.

Подцели:

- Интеграция на деца със специфични образователни потребности, както и на тези от малцинствени групи – изграждане на адекватен училищен механизъм за обезпечаване на условия за интегрирането на децата от малцинствените групи;
- Осмисляне на свободното време на учениците и развитие на училищния спорт;
- Здравно образование – Развитие на училищната политика към комплексно здравно образование, включващо всички възрастови групи и класове, ориентирано към превенция на тютюнопушенето, злоупотребата с алкохол и наркотици и насочено към развитие и подкрепа на здравословен начин на живот;
- Гражданско образование – усвояването на базисни умения за разбиране и стратегии на отговорно поведение в гражданското общество;
- Професионално ориентиране – подготовка на подрастващите за самостоятелен и информиран избор на професия;

- Противопоставяне на насилието в училище;
- Участие в национални и международни програми и проекти;
- Мерки за насърчаване и повишаване на грамотността;
- Намаляване броя на отсъствията по уважителни и неуважителни причини.

III. ВОДЕЩИ ПРИНЦИПИ/ЦЕННОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ИНСТИТУЦИЯТА

1. Образователно-възпитателна дейност

Съвременното информационно общество поставя качествено нови проблеми пред обучението и възпитанието на подрастващите и на целия народ. Полученото в средното училище образование вече не е достатъчно за започване на собствена професионална дейност в която и да е област. Новите информационни технологии и комуникационните възможности, свързани с използването на компютърна техника, налагат още преди сядане на работното място да се проведат курсове, обучения, определена квалификационна дейност. Образованието означава не само усвояване на нови и повече знания. То е тясно свързано с формирането на личността на всеки гражданин, на неговата ценностна система, готовността и способността му да участва в живота на обществото като пълноценен негов член, който не само разбира и възприема настъпващите изменения, но и може да участва активно в тях.

- гражданско образование;
- здравно образование;
- интеграция на ученици със СОП и от малцинствените групи;
- дейности с трудно успяващите ученици;
- програма за рисковото поведение и резултатите от него;
- професионално ориентиране;
- дейности с родители и общественост;
- работа на педагогическия съветник;
- спортни дейности – засилено развитие на различните видове спорт, освен хандбал, футбол, волейбол и баскетбол, да се популяризират нови видове спорт, като тенис, шахмат и други.

2. Квалификационна дейност

ЦЕЛ: Повишаване на квалификацията на учителите.

Основни проблеми:

- Мотивацията за постигане на по-високи резултати в учебно-образователния процес;
- Приложението на иновативни методи и на информационните технологии като фактор за по-високи резултати в учебния процес;

Квалификационната дейност на учителите в СУ ”Димчо Дебелянов” да се изразява в:

- участие в работата на МО по културно-образователни области и проблемни групи;
- участия в курсове и семинари, организирани от МОН, РУО на МОН, центровете за повишаване на квалификацията на учителите и др.
- участие в тематични курсове и обучения, организирани в училище по теми предложени от учителите;
- работата на МО да се насочи към подпомагане на младите учители за издигане ефективността на учебния процес.

Основни задачи:

- да се разработят методи за управленско решение при избора на урока, съобразно груповите и индивидуални форми на работа;
- да се издигне ролята на ученика в учебния процес.

Основни насоки за работа:

- Изготвяне на планове на методическите объединения по КОО.
- Отчитане на резултатите от входно и изходно ниво и набелязване на мерки за подобряване на работата.

IV. СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ И СПЕЦИФИЧНИ ЗА ИНСТИТУЦИЯТА ЦЕЛИ

СУ "Димчо Дебелянов" разполага с много добра материална база, която непрекъснато трябва да се поддържа и подобрява.

Подобряването на МТБ може да се извършва освен със средства от бюджета на училището и чрез средства по различни проекти и програми и училищно настоятелство.

Основни цели през следващите учебни години са:

- Подобряване на условията на труд на учители и ученици;
- Създаване условия за използване на информационните технологии в обучението по всички предмети;
- Модернизация на учителите с електронни устройства (компютри, таблети) за бързо и успешно преминаване към ОРЕС;
- Обновяване на класните стаи с чинове, маси и столове
- Поставяне на климатици;
- Изграждане на санитарни възли в старото крило, поставяне бойлери за топла вода и сешоари;
- Облагородяване на училищния двор – подмяна на пейки, поставяне на беседка, поддържане на тревните площи и цветна градина;
- Поставяне на пейки от западната страна на откритата спортна площадка;
- Модернизиране на спортното игрище в училищния двор и оборудване със съоръжения за различни видове спорт.

V. ПРИОРИТЕТНИ ОБЛАСТИ, ОПРЕДЕЛЕНИ СЪГЛАСНО НАСОКИТЕ ПО ЧЛ.263, АЛ.4 ЗПУО

1. качество на образованието и мерки за неговото повишаване (Приложение 1);
2. патриотично възпитание, формиране на национално самосъзнание и общочовешки ценности на децата и учениците (Приложение 2);
3. осигуряване на условия за физическа активност и участие в спортни дейности (Приложение 3);
4. гражданско, здравно, екологично и интеркултурно образование (Приложение 2);
5. механизъм за съвместна работа с институциите по обхващане и включване в системата на предучилищното и училищното образование на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст;
6. предоставяне на равни възможности за обучение и/или възпитание (Приложение 4);
7. приобщаване на деца и ученици;
8. противодействие на тормоза и насилието (Приложение 5);
9. превенция на риск от ранно отпадане от системата на предучилищното и училищното образование (Приложение 6).

VI. ФИНАНСОВО ОСИГУРЯВАНЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СТРАТЕГИЯТА

- чрез средства от бюджета на училището;
- чрез средства от училищното настоятелство;
- чрез кандидатстване по проекти и програми.

Срокът за изпълнение на тази стратегия е край на учебната 2023/2024 година.

Стратегията се актуализира в началото на всяка учебна година, както и в случай на значителни промени в организацията на работа в училището или на нормативната база на средното образование.

На основата на тази стратегия всяка година се изработва годишен план за дейностите с конкретни срокове и отговорници.

Със стратегията за развитие на СУ”Димчо Дебелянов” са запознати всички членове на колектива, ученици, родители, обществен съвет, РУО на МОН– Плевен и Община Белене.

Директор: Анелия Генова

П Л А Н

за изпълнение
на „Стратегия за развитие на СУ „Димчо Дебелянов” – гр.Белене”
за периода 2023/2024 година”

I. Образователно-възпитателен процес

1. Комисии, план-прием, целодневно обучение.

Срок: 11.09.2023г.

Отг.: Директорът

2. Изготвяне на индивидуални програми за работа с учениците със СОП.

Срок: 30.09.2023г.

Отг.: Ресурсният учител и
съответният преподавател

3. Изработване на училищен учебен план на ученици, които са преминали на самостоятелна или комбинирана форма на обучение.

Срок: 05.10.2023г.

Отг.: Заместник-директорът

4. Участие в програми и проекти на МОН и други донорски организации.

Срок: 16.09.2023 - 30.06.2024г.

Отг.: Директорът

5. Провеждане на анкети с учениците по превенция на наркомании, СПИН, агресия.

Срок: м. 11.2023г.-м.01.2024г.

Отг.: Психолог

6. Участие в проектите по програма “Еразъм+ и К1”:

- „Правата на човека в Европа“

- „К1“

Срок: 2024 г.

Отг.: Теменужка Добранова, Цветанка Минкова

7. Участие в нови проекти от септември 2023 година.

Срок: 2023-2024 г.

Отг.: преподавателите

8. Съвместна работа с ЦСРИ и ЦОП - Белене

Срок: през учебната година

Отг: Преподавателите

9. Съвместни изяви с поделение 28880 - Белене, читалище „Христо Ботев“ – Белене и дейности с МВР и Противопожарна служба – Белене.

Срок: 16.09.2023г.-30.06.2024г.

Отг.: Преподавателите

10. Организиране на базари за Коледа и Патронния празник на училището.

Срок: XII.2023г. – III.2024г.

Отг.: кл.ръководители,
родители

11. Организация на Патронния празник на СУ „Димчо Дебелянов“.

Срок: II.2024г. – III.2024г.

Отг.: Директорът и комисия

12. Организиране на спортни празници.

Срок: 16.09.2023г.-30.06.2024г.

Отг.: кл.ръководители и
учителите по ФВС, Магдалена
Вълкова

13. Организиране на екскурзии с учебна цел.

Срок: VI. 2024г.

Отг.: кл.ръководители

14. Редовно провеждане на консултации с родители и ученици, застрашени от отпадане и с проблемно поведение или с противообществени прояви.

Срок: по график съгласно
заповед на директора

Отг.: Класните ръководители и
преподавателите

16. Намаляване броя на отсъствията по уважителни и неуважителни причини. Ежемесечни проверки в класовете, съгласно план за контролната дейност на директора и заместник-директора.

Срок: 16.09.2023г.-
30.06.2024г.

Отг.: Класните ръководители,
преподавателите, заместник-
директорът, директорът

17. Поддържане на регистър със застрашените от отпадане ученици.

Срок: 16.09.2023г.-30.06.2024г.

Отг.: Кл. р-ли, психолог

II. Кадрови ресурси и квалификация на кадрите

1. Повишаване квалификацията на учителите съгласно План за квалификационната дейност в СУ „Димчо Дебелянов“.

Срок: 30.09.2023г.-30.07.2024г.

Отг.: Цв. Минкова и
М.Вълкова

III. Учебно-техническа и материална база

През учебната 2023/2024г. да се осъществи:

1. Обновяване на класните стаи и кабинети.

Срок: 2024г.

Отг.: Директорът и
кл. ръководители

2. Поддържане на интернет връзка във всяка класна стая.

Срок: 2024г.

Отг.: Директорът

Актуализацията на Стратегията е приета на заседание на Педагогическия съвет на Протокол № 13/13.09.2023г.

УТВЪРЖДАВАМ:
ДИРЕКТОР: АНЕЛИЯ ГЕНОВА

УЧИЛИЩНА ПРОГРАМА ЗА ПОВИШАВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ОБРАЗОВАНИЕТО В СУ „ДИМЧО ДЕБЕЛЯНОВ“

ВЪВЕДЕНИЕ

Качеството на училищното образование е едно от най-сложните за дефиниране понятия, поради неговия широк обществен резонанс. Постигането на високо качество в образованието не е незабавен резултат, а процес ориентиран към непрекъснато усъвършенстване и развитие.

Повишаване и поддържане на качеството в институцията е възможно само чрез прилагане на системен подход към процеса, като основа за вземане на управленски решения и планиране стратегическите насоки за развитие на училището.

Установяването на система за управление на качеството е от определящо значение за изпълнение на мисията и достигане визията за бъдещето на СУ

„Д. Дебелянов“. За да се достигне до реалното функциониране на такава система е необходимо да се посочат конкретни мерки, инструментариум и отговорности за нейното въвеждане, което и целта на настоящата програма.

РАЗДЕЛ 1 ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

1. Реформиращата се система на съвременното училищно образование, следва два основни принципа:
 - ✓ Осигуряването на равен достъп до качествено образование за всеки ученик.
 - ✓ Приобщаване на всеки ученик към образователния процес.
2. Предоставянето на качествено образование е непрекъснат процес на организационно развитие, основан на анализиране, планиране, изпълнение на дейностите, оценяване и внасяне на подобрения в работата на училището.
3. Анализирането, планирането, изпълнението на дейностите и внасянето на подобрения в работата на училището се извършват при условия и по ред, определени с държавния образователен стандарт за управлението на качеството в институциите.
4. Осигуряването на качествено образование в СУ „Д.Дебелянов“ се осъществява чрез прилагане на система за управление на качеството, която включва:
 - Определяне на целите по осигуряване на качеството.
 - Процес на самооценяване, насочен към изготвяне на вътрешна оценка на качеството на предоставяното образование.
 - Анализ на резултатите от провежданото самооценяване.

- Прилагане на мерки за внасяне на подобрения и поддържане на качеството в работата на училището.
 - мониторинг и контрол по изпълнение на прилаганите мерки;
5. Настоящата програма за прилагане на мерки, за установяване на система за управление на качеството в СУ „Д. Дебелянов“, се основава на:
- Закона за предучилищно и училищно образование;
 - Държавният образователен стандарт за управление на качеството в институциите, съгл. чл.22, ал.2, т.15 от Закона за предучилищното и училищното образование;
 - Препоръката на Европейския парламент и Съвета на Европа от 12 февруари 2001 г., относно европейското сътрудничество при оценяване на качеството на училищното образование;
 - Стратегията за развитие на училището.

РАЗДЕЛ 2 ВЪТРЕШНА СИСТЕМА ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО

А/ Политика и цели

1. В съответствие със стратегията за развитие на училището, училищния екип приема да следва политика на тотален мениджмънт на качество и организационна култура, във всички сфери на функциониране на училището.
2. Качеството на образованието в училищната институция се осигурява при спазване на следните принципи:
 - Ефективно разпределяне, използване и управление на ресурсите.
 - Ангажираност, сътрудничество и диалог между всички участници в образователния процес.
 - Удовлетвореност на участниците в образователния процес и на другите заинтересовани лица.
 - Приемственост, непрекъснатост, прозрачност и демократичност в процеса на повишаване на качеството в институцията.
 - Целенасоченост към постигане на високи резултати в образователния процес.
3. Измерването на постигнатото качество е съвкупност от действия за определяне на резултатите на институцията по определени критерии, за конкретен период на измерване и съпоставянето им с определените равнища на качеството по всеки критерий.
4. Измерването на постигнатото качество в СУ „Д. Дебелянов“ се осъществява чрез самооценяване. Самооценяването е основен инструмент на вътрешната система за управление на качеството.
5. Вътрешната система за управление на качеството е съвкупност от взаимно свързани действия и мерки за постигане, поддържане и развиване на качеството на провежданото образование и резултатите от него.
6. Въвеждането на вътрешна система за управление на качеството има за цел:
 - ✓ Осигуряване на капацитет за оценка на състоянието на качеството на предлаганото образование.

- ✓Разработване и утвърждаване на единна и непротиворечива система за ефективно управление на институцията.
- ✓Осигуряване на устойчиво функциониране на училището на лидерска позиция сред общинските училища, чрез предоставяне на високо качество в образователния процес.

Б/ Органи по управление на качеството

1. Органи за управлението на качеството са:

- директорът на училището;
- педагогическият съвет;

2. Помощен орган, който съблюдава функционирането на вътрешната система за управление на качеството е комисия по управление на качеството:

3. Броят на членовете, съставът и срокът за работата на комисията се определят от директора.

4. Комисията по управление на качеството се определя в срок до 15 септември, преди началото на всяка учебна година.

5. Директорът определя председателя на комисията, който е и отговорник по качеството в училището.

6. Комисията по управление на качеството има следните отговорности:

- разработване на правила за прилагане на вътрешната система за осигуряване на качеството и актуализирането им;
- разработване на годишен план-график за провеждане на дейностите по самооценяване;
- разработване на конкретни процедури по критерии и съответния инструментариум към тях за провеждане на дейностите по провеждане на самооценяването;
- изготвяне на доклад от самооценяването до директора.
- предлагане на мерки за възможни корекции, с оглед получените резултати от оценяването.

7. Правилата/Процедурите за прилагането на вътрешната система за осигуряване на качеството се разработват от комисията по управление на качеството и се приемат от педагогическия съвет, като част от правилника за дейността на училището и включват:

- правомощията на участниците във вътрешната система за осигуряване на качеството;
- реда за организиране и провеждане на самооценяването;
- реда и начина за съхранение на доказателствените материали за проведеното самооценяване;
- начина за информиране на обществеността, за получените резултати от проведеното самооценяване в училище.

7. Годишният план-график съдържа дейностите по самооценяването, групирани по критериите за качество, като задължително се посочват видът на инструментариума към тях и сроковете и отговорните лица за изпълнението им.

- план-графикът се утвърждава от директора на училището в началото на всяка учебна година;

- при необходимост, комисията по управление на качеството предлага на директора, коригиращи мерки за изпълнение на годишния план- график;
 - след утвърждаване на мерките, комисията по управление на качеството организира и координира изпълнението им;
8. Докладът от самооценяването е част от ежегодния отчет за изпълнението на плана за действие към стратегията за развитието на училището и включва:
- информация за вътрешната и външната среда, в която функционира институцията през периода на самооценяването;
 - данни за използваните инструменти при самооценяването;
 - данни за резултатите от самооценяването, сравнени с резултатите от предходното самооценяване / когато има такова/;
 - анализ на резултатите от самооценяването;
 - предложени мерки за внасяне на подобрения в работата на институцията, с цел повишаване на качеството на предоставяното образование, както и срокове за тяхното изпълнение.
9. Директорът, като орган на управление на качеството, има следните отговорности:
- организира, контролира и отговаря за цялостната дейност по функционирането на вътрешната система за управление на качеството;
 - разработва политиката и целите по осигуряване на качеството;
 - предлага състава на комисията по управление на качеството;
 - определя отговорника по качеството;
 - утвърждава годишен план-график, като част от настоящата програма със съответните критерии и инструментарий, за провеждане на дейностите по самооценяването;
 - утвърждава коригиращи мерки и дейности за следващия период на измерване на качеството въз основа на годишния доклад за резултатите от проведеното самооценяване;
 - провежда мониторинг на дейностите по осигуряване на качеството в институцията;
 - представя годишния доклад за резултатите от проведеното самооценяване на педагогическия съвет и обществения съвет към училището;
 - организира обучение на персонала за осигуряване на качеството в институцията и по провеждане на самооценяването;
10. Педагогическият съвет, като орган по управление на качеството приема:
- мерки за повишаване на качеството на образованието въз основа на резултатите от самооценяването;
 - правилата за прилагане на вътрешната система за осигуряване на качеството и актуализацията им, като част от правилника за дейността на училището;
 - годишния план-график за провеждане на дейностите по самооценяване, като част от програмата за повишаване на качеството;
 - годишния доклад за резултатите от проведеното самооценяване.

РАЗДЕЛ 3 УСЛОВИЯ И РЕД ЗА ИЗМЕРВАНЕ НА ПОСТИГНАТОТО КАЧЕСТВО

А/ Самооценяване на институцията

1. Измерването на постигнатото качество на образованието се осъществява, чрез провеждане на самооценяване.
2. Периодът за самооценяване за училищата е две последователни учебни години.
3. Самооценяването се извършва от комисията по управление на качеството.
4. Самооценяването е процес на изготвяне на вътрешна оценка на качеството на предоставяното образование, чрез определени дейности, процедури и критерии.
5. Критериите се групират по следните области на оценяване:
 - Управление на институцията – ефективно разпределяне, използване и управление на ресурсите за повишаване на качеството на образование.
 - Образователен процес – обучение, възпитание и социализация.
 - Взаимодействие в училищната общност и с всички заинтересовани страни.
6. Показателите към всеки критерий са количествени и/или качествени и определят равнището на качеството по съответния критерий.
7. По всеки критерий се определят области на оценяване, показатели за измерване на постигнатото качество и вид на доказателствения материал / справка, въпросници, анкети, протоколи и др./
8. Процедурите и критериите се съставят и прилагат съгласно план- графика на дейностите по самооценяването.
9. Въз основа на проведеното самооценяване, комисията по управление на качеството изготвя годишния си доклад, към който може да се прилагат графики, таблици, статистическа информация и други информационни материали.
10. Методическото осигуряване на процеса по самооценяване включва: проучване на утвърдени стандарти по качеството, консултиране, информирание, представяне на добри практики и др.

Б/ Приоритетни направления и мерки за подобряване на качеството на образованието

Приоритетно направление I

Повишаване на качеството на образованието и обучението

1. Цели:

- Осигуряване на качествено и ефективно образование.
- Осигуряване на по-голяма практическа приложимост на обучението и ориентирането му към конкретни резултати.
- Успешно участие във външното и доразвиване и усъвършенстване на системата за вътрешно оценяване.
- Засилване на възпитателната работа с учениците с оглед пълноценно личностно развитие.

- Разширяване и стимулиране на формите за обучение и възпитание в дух на демократично гражданство и патриотизъм, здравно и екологично възпитание, физическа активност и спорт.
- Развитие на компютърните умения на училищната общност.
- По-широко навлизане на нови методи на преподаване и обучение (интерактивност, проектна работа).

2. Действия за постигане на целите:

- Издигане качеството на обучение по всеки учебен предмет и съществено повишаване нивото на познавателните умения, адаптирани към различни форми и начини за практическо прилагане на учебното съдържание и овладяване на компетентности.
- Реализиране на прием по профили, отговарящи на търсенето на пазара на труда.
- Акцент върху грамотността (български език и математика).
- Създаване на условия за изяви на учениците.
- Диференциация на обучението в посока на желаня и възможности на обучението по следните основни направления – математика, български език и литература, чужди езици, природни науки, информационни технологии и спорт.
- Повишаване качеството на публичните изяви на учениците.
- Осъществяване на допълнителна работа с учениците. Откриване на заложените на всеки ученик и насочване на развитието му в област, в която то ще изяви най-добре своя потенциал. Развиване и подобряване на индивидуалната и диференцирана работа с учениците.
- Реализиране на системна и целенасочена рекламна стратегия за привличане и задържане на ученици. Извършване на перспективен прием за ученици в прогимназиален и гимназиален етап на средна образователна степен, с цел продължаване на образованието в нашето училище.
- Прилагане на подходи, основани на демократични принципи и развити образователни модели, свързани с повишаване успеваемостта на учениците в обучението:
- Поставяне на ученика в активна позиция по отношения на усвояването на нови знания и практическа приложимост на преподавания материал
- Използване на иновативни педагогични методи и форми за предаване, преподаване и научаване на учебни знания;
- Извършване на ефективна диференцирана работа с учениците с намалена успеваемост;
- Стриктно спазване на изискванията: За безопасност на труда и правилника за вътрешния ред, водещи закони и наредби, свързани с образованието, опазване на живота и здравето на учениците.
- За превенция на различни форми на дискриминация сред учащи, педагогически и непедagogически персонал;
- За здравословни и безопасни условия на обучение, възпитание и труд;
- Засилване взаимодействието с родителите, общността и училищното настоятелство.

- Използване на създадени мултимедийни материали.
- Повишаване на социалните умения на учениците чрез подпомагане на физическото, социалното и личностното им развитие.
- Реализиране превенция на насилието и агресията сред учениците и утвърждаване на позитивни модели на поведение.
- Подкрепа на изявата и развитието на даровитите ученици.
- Засилване на възпитателната работа с учениците с оглед пълноценно личностно развитие.
- Разширяване и стимулиране на формите за обучение и възпитание в дух на демократично гражданство и патриотизъм, здравно и екологично възпитание, потребителска култура, физическа активност и спорт.

Приоритетно направление II

Развитие на системата за поддържане и повишаване квалификацията на учителите

1. Цели:

- Утвърждаване на авторитета и подпомагане на кариерното развитие на учителите работещи в училището.
- Продължаване/ Оптимизиране структурата / на изградената система за квалификация.
- Повишаване на изискванията към работата на учителя.
- Квалификация на учителите за работа с родителите ученици в риск от отпадане.

2. Действия предприети за постигане на целите:

- Усъвършенстване на създадената система за квалификация, повишаване личната квалификация от всеки учител или възпитател. Провеждане на въвеждаща, поддържаща и надграждаща квалификация на педагогическата колегия.
- Използване на разнообразни форми на квалификационна работа – проблемна група, практикум, тренинг, семинар, лектория, дискусия, участие в научна-практическа конференция, информация от библиотека, интернет.
- Създаване на възможност за повишаване на постигнатата професионално-квалификационна степен за всеки член на педагогическата колегия.
- Обвързване на постигната професионално-квалификационна степен с допълнително материалното стимулиране предвидени във вътрешните правила за работна заплата.
- Повишаване ефективността на педагогическия контрол. Повишаване на изискванията към работата на учителя чрез засилване на вътрешно-училищната контролна дейност и измерване на резултатите.
- Създаване на условия за повишаване реалните резултати от обучението – засилване

качеството на предварителната подготовка, спазване задълженията произтичащи от ЗПУО

и вътрешните правилници и наредби.

- Подкрепа за учители, работещи с надарени ученици.

- Обмен на информация и съобщения чрез e-mail.
- Участие във всички форми за квалификация организирани на регионални ниво.
- Квалификация на учителите за работа с ученици в риск от отпадане.
- Активно участие в системата от стимули за повишаване на мотивацията на педагогическите кадри за професионално усъвършенстване и тяхната активност в развитието на иновативни практики.
- Разширяване и усъвършенстване на моделите и формите за контрол, чрез разработване на актуализирани оценъчни карти.
- Създаване на условия за квалификация на учителите за използване на различни форми и начини за практическо прилагане на учебното съдържание.

Приоритетно направление III

Утвърждаване на училището като научно, културно и спортно средище

1. Цели:

- Развиване на системата за извънкласни и извънучилищни дейности, които спомагат за по-добрата организация на свободното време и са насочени към развитие на творческия потенциал на учениците.
- Реализиране на ефективна рекламна кампания за постиженията на училището
- Поддържане на интернет страница на училището, публикуване на вътрешно-училищни нормативни документи, бланки, съобщения, постижения на учители и ученици, предстоящо в училището, галерия със снимки.

2. Действия предприети за постигане на целите:

- Приемане и изпълнение на ежегодна програма за извънкласни и извънучилищни дейности, които спомагат за по-добрата организация на свободното време и са насочени към развитие на творческия потенциал на учениците и техните компетенции.
- Организиране, поощряване и своевременно информироване за участие в детски и младежки конкурси от регионален, национален и международен характер
- Предоставяне на свободен достъп на училищната база за провеждане на различни видове дейност.
- Организиране на спортни състезания по различни видове спорт.
- Участие в културните празници на общинско ниво.
- Организиране училищни мероприятия с активното участие на ученици.
- Разработване на училищни проекти за подпомагане на физическото възпитание и спорта.
- Повишаване на социалните умения на учениците чрез подпомагане на физическото, социалното и личностното им развитие.

Приоритетно направление IV

Осигуряване на равен достъп до качествено образование

1. Цели:

- Осигуряване на качествено и ефективно образование
- Осигуряване на добро обучение на учителите и кариерна пътека

- Повишаване на изискванията към работата на учителя
- Обучение за работа в мултиетническа среда и деца със СОП
- Осигуряване на равен достъп на всички ученици до съизмеримо по качество образование.
- Надграждане на знания и умения с цел развитие потенциала на всеки ученик и възможност за пълноценна социална реализация

2. Действия предприети за постигане на целите:

- Прилагане на иновативни методи и технологични средства за обучение
- Приемственост между всички фази от обучението
- Работа в мултиетническа среда
- Работа с деца със специални образователни потребности
- Развиване на достъпност до новите информационни технологии
- Диференциране на грижите спрямо различните потребности на учениците.

Приоритетно направление V

Удовлетворяване на образователните потребности на даровити и изоставащи ученици

1. Цели:

- Откликване на изискванията на обществото за устойчива образователна система с безусловна публичност и прозрачност на управление и състояние.
- Създаване на условия за изява на всички ученици в съответствие с техните желания и възможности.
- Създаване на условия за приемственост между различните класове и степени
- Развиване ефективността на връзката учител – родител.
- Възпитаване на качества за работа в конкурентна среда чрез участието в извънкласни форми.
- Чрез творческото развитие на учениците да се работи активно в посока утвърждаване на училището не само като образователен, но и като духовен и културен център.

2. Действия предприети за постигане на целите:

- Задоволяване желанията на учениците за допълнително обучение в извънкласни форми.
- Поддържане на училищната мрежа за връзка с Интернет на всички корпуси, класни и административни стаи и кабинети на училището.
- Изграждане на подходяща среда за даровити и изоставащи ученици чрез активното съдействие на педагогическата колегия.
- Осъществяване на диалог с младежките организации за решаването на актуални проблеми на учениците.
- За постигане на по-добър диалог с учениците и родителите им е необходимо и осъществяване на подготовка за оказване на педагогическа и психологическа подкрепа, за общуване и социализация.

Приоритетно направление VI

Предотвратяване на преждевременното напускане на училище

1. Цели:

- Намаляване на риска от преждевременно напускане на училище преди възникването на проблемите.
- Предотвратява възникването на условия, при които може да започнат процеси водещи до проявяващи се на ранен етап предупредителни сигнали и предоставяне на целенасочена подкрепа на ученици или групи от ученици, които са застрашени от преждевременно напускане на училище.
- Предоставяне на набор от механизми за подпомагане на отделните застрашени от отпадане ученици, съобразени с техните потребности
- Подпомагане на преждевременно напусналите отново да се включат в образованието, чрез предлагане на пътища за завръщане в системата на образование и обучение и за придобиване на пропуснатите от тях квалификации.

2. Действия предприети за постигане на целите:

- Повишаване качеството на обучението и създаване на интерес към образованието, чрез осигуряване на условия за интерактивно учене (симулации, решаване на казуси, участие в проекти, експерименти, беседи, дискусии, дебати);
- Повишаване на ангажмента на родителите, засилване на тяхното сътрудничество с учителите за увеличаване на мотивацията за учене сред учениците;
- Наблюдение на отсъствията на учениците и причините за допускането им, както и поведението с цел недопускане на тормоз и насилие;
- Повишаване на квалификацията на учителите за работа с ученици в риск;
- Засилване на връзката между учителя и ученика, основаваща се на взаимно доверие и уважение;
- Активна работа на училищната комисия за борба с противообществените прояви. Провеждане на индивидуални разговори с учениците в риск, както и с техните родители. Осъществяване на своевременна връзка с други заинтересовани лица и институции;
- Включване на учениците в риск в извънкласни форми на обучение;

Приоритетно направление VII

Взаимодействие с родителската общност , училищното настоятелство и бизнеса в региона

1. Цели:

- Осъществяване процеса на подготовка, обучение и възпитание на учениците във взаимодействие и сътрудничество с родителите им.
- Развиване на конструктивна комуникация във взаимоотношенията в съответствие с Правилника за прилагане на Закона за народна просвета.
- Прилагане на модели на поведение, основани на идеите и принципите на гражданското образование.
- Спазване на единни педагогични изисквания за поведение и успеваемост.
- Изграждане на прецизна система от взаимовръзки и обратна информация за поведението и успеваемостта на учениците.

- Развиване на ефективна система от действия за преодоляване на проблема с безпричинните отсъствия

2. Действия предприети за постигане на целите:

- Създаване на информационна банка с данни и координати за връзка с ученика и неговите родители
- Училището ще предоставя възможност и ще оказва необходимото съдействие на родителите
- Консултира родителите за възможностите и формите за допълнителна работа с ученика с оглед максимално развитие на заложите му, както и за възможностите за оказване на педагогическа и психологическа подкрепа от специалист, когато това се налага;

Приоритетно направление VIII

Осигуряване на извънкласни форми за свободното време на учениците

1. Цели:

- Създаване на условия за активна извънкласна дейност с учениците
- Усъвършенстване и представяне на добри педагогически практики.
- Развиване форми на ученическо самоуправление.
- Привличане и мотивиране на учениците за участие в извънкласни дейности.
- Развиване и усъвършенстване работата на клубове по интереси.
- Популяризиране постиженията на учениците и учителите

2. Действия предприети за постигане на целите:

- Развиване дейността на клубовете по интереси.
- Осъществяване оптимално ниво на вътрешна мотивация у учениците чрез съдържателна учебно-възпитателна работа, свързана с училищни и извънучилищни мероприятия и дейности:
- състезания, екскурзии с учебно-възпитателна цел, участие в олимпиади, изложби, спортни форуми;
- отбелязване на тържествени събития и ритуали от националния календар;
- творческа “продукция” на определени клубове по интереси;
- участие в обявени регионални и национални конкурси и състезания.
- Осъществяване на извънкласни и извънучилищни дейности, които спомагат за по-добрата организация на свободното време и са насочени към развитие на творческия потенциал на учениците.
- Оптимизиране работата на ученическия училищен съвет.
- Активно съдействие и подпомагане инициативите на учениците от педагогическата колегия.
- Информиране и стимулиране на учениците да участват в конкурси, състезания, олимпиади.
- Осигуряване на възможности за развитие на интересите и способностите на учениците чрез обучение извън задължителното учебно време и ангажиране на свободното им време.

Приоритетно направление IX

Изпълняване на национална стратегия за „Учене през целия живот”

1. Цели:

- Насърчаване и развиване на неформалното и формалното учене през целия живот.
- Развитие квалификацията на педагогическия и административния персонал.

2. Действия предприети за постигане на целите:

- Развитие на ефективни партньорства за практическата реализация на непрекъсната квалификация на работещите в училището.
- Подсигуряване и насърчаване достъпа до различните форми на непрекъснато образование с цел придобиване на необходими нови умения.
- Насърчаване на подготовката и квалификацията на учителите.
- Активно участие в национални и международни програми, свързани с квалификация на педагогическата общност.
- Насърчаване на извънкласните и извънучилищните, и на други алтернативни учебни дейности като възможности за увеличаване на привлекателността на училището.
- Развитие на европейски партньорства като допълнителен инструмент за въвеждане на добри практики.
- Развитие на електронните умения на учители и администрация.
- Участие на учители в дистанционни форми обучение.

Приоритетно направление X

Участие в национални и европейски програми и проекти

1. Цели:

- Развитие на конкурентно-способността на училището.
- Участие на училищната общност с проекти по национални програми обявени от МОН, покриващи наши потребности.
- Участие на училищната общност с проекти по европейски образователни, културни и инвестиционни програми на Центъра за развитие на човешките ресурси и Структурните фондове.

2. Действия предприети за постигане на целите:

- Кандидатстване с проектни предложения към национални програми от МОН, които биха подпомогнали развитието на училището.
- Търсене на европейски партньори за осъществяване на съвместни проекти.
- Подаване на проектни предложения по европейски проекти.

Приоритетно направление XI

Осъвременяване на традициите във възпитателната дейност в мултиетническа среда

1. Цели:

- Да се създадат адекватни условия за опазване и разбирателство между различните етнически и верски групи, като се полагат усилия за преодоляване на предразсъдъците и дискриминацията по етнически и верски признак;
- Създаване на предпоставки за по-успешна социализация на учениците от различна етническа общност;
- Превръщане на културното многообразие в източник и фактор за взаимно опазване и духовно развитие на младите хора и създаване на атмосфера на взаимно уважение, толерантност и разбирателство.
- Да се работи за сближаването на учениците от различни етнически групи в процеса на обучението им.
- Сближаване в мултиетническа среда, чрез ангажиране на учениците в резултатна учебно-познавателна дейност
- Повишаване на професионалната квалификация на учителите за успешна работа в мултиетническа среда.
- Да се повиши мотивацията на учениците от етническите малцинства за по-активно участие в образователния процес.

2. Действия предприети за постигане на целите:

- Използване на интерактивни техники и методи на обучение за приобщаване и адаптиране на ромските деца към учебния процес;
- Подобряване на работата с родителите в посока по-пълноценната интеграция на децата и младежите от етническите малцинства в училище;
- Включване на теми в провеждания час на класа по етническа толерантност;
- В методическите обединения да се организират вътрешнопедагогически курсове;
- Участие в празници и тържества.

Приоритетно направление XII

Подобрения във външната и вътрешната среда на училището

1. Цели:

- Създаване на условия за активна образователно – възпитателна дейност с учениците.
- Подобряване състоянието на външната и вътрешната среда.
- Естетизация на околната среда.
- Повишаване на привлекателността на учебния процес и на училищната среда, в това число привличане на повече млади учители, учители по езици, информатика, изкуства, подобряване на учебната материална база.

2. Действия предприети за постигане на целите:

- Подобряване състоянието на външната среда. Планиране, реализация, поддръжка.
- Поддръжка на зелените площи.
- Оформяне на училищния двор.
- Промяна облика на кабинетите и класните стаи в училището. Всеки учител с помощта на училищното ръководство, реализира дейности за подобряване на интериора на работната среда.

- Участие в Националната образователна мрежа (НОМ) и ИКТ в Училище
- Развитие на благоприятна среда за развитие на електронно образователно съдържание.
- Активно участие в електронната свързаност на българските училища
- Развитие на безжичната инфраструктура на територията на училището.
- Дооборудване и поддръжка на комуникационната инфраструктура на училището – ежегодно обновяване и допълване на част от хардуера.
- Постоянно поддържане и разширяване на компютърните зали в училището (компютри, терминали, мултимедийни проектори) с оглед все по-активното навлизане на технологии в учебния процес.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Настоящата програма е разработена като част от стратегията за развитие на училището. Тя поставя началото на процеса по въвеждане на система за управление на качеството, с цел предоставяне на оптимални условия за обучение и личностно развитие на учениците.

Програмата подлежи на актуализация, съобразно ефективността на осъществяваните дейности и удовлетворението от постигнатите резултати.

Председател на комисията: Емилия Петрова

УТВЪРДИЛ:
ДИРЕКТОР: АНЕЛИЯ ГЕНОВА

П Л А Н

за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование
за учебната 2023/2024 година

Председател: Анелия Спасова

Членове: Елза Гюзелева
Лидка Арнаудова
Галя Чоранова

Планът е приет на заседание на педагогическия съвет с протокол № 10 от 13.09.2023 г.

I. Общи положения

1. Същност

Гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование са взаимно свързани и формират интердисциплинарен комплекс, насочен към придобиване на социални, граждански и интеркултурни компетентности и на компетентности, свързани със здравето и поддържането на устойчива околна среда.

2. Насоки

Гражданското образование е насочено към формиране на гражданско съзнание и граждански добродетели и е свързано със знания за устройството на демократичното общество, за правата и задълженията на гражданина и с умения и готовност за отговорно гражданско поведение.

3. Реализиране

В училищното образование гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование се осъществяват и:

1. в часа на класа, включително и чрез ученическото самоуправление;
2. в заниманията по интереси в рамките на целодневна организация на учебния ден;
3. в рамките на дейностите по обща подкрепа за личностно развитие по реда и при условията на държавния образователен стандарт за приобщаващото образование.

4. Акценти

- Здравно образование – култура за водене на здравословен начин на живот;
- Превенция на зависимостите (наркомания, алкохол и тютюнопушене);
- Сексуално образование и превенция на СПИН;
- Превенции срещу настъпление на секти;
- Противодействие срещу проявите на агресия;
- Действия при природни бедствия, екстремни ситуации и безопасност на движението;
- Професионално ориентиране и кариерно развитие;
- Икономическа култура;
- Физическа култура и спорт.

Гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование в часа на класа освен чрез обучение за придобиване на компетентностите, посочени в рамковите изисквания, се осъществяват чрез занимания, дейности и проекти по тематични области, свързани със:

1. патриотичното възпитание и изграждането на националното самочувствие;
2. толерантността и интеркултурния диалог;
3. финансовата и правната грамотност, в т.ч. избор на първо работно място;
4. военното обучение и защитата на родината;
5. безопасността и движението по пътищата;
6. защитата на населението при бедствия и аварии и оказване на първа помощ;
7. превенция на насилието, справяне с гнева и агресията и мирно решаване на конфликти;
8. превенция на тероризма и поведение при терористична заплаха;
9. превенция и противодействие на корупцията.

II. Цел

Целите на гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование са:

1. Изграждане на автономна и активна личност, която:

а) разбира и отстоява общочовешките ценности, ценностите на демокрацията и човешките права, участва в гражданския, политическия и социалния живот по отговорен, съзидателен и ефективен за себе си и за обществото начин;

б) познава институциите, структурата и процедурите на демократичното общество, икономическите и политическите реалности на глобализацията се свят;

в) зачита значимостта на всяка човешка личност в многообразието от нейните идентичности, признава правото и ценността на различието, приема равнопоставеността на всички в общото социално пространство;

г) осъзнава и цени своята културна идентичност;

д) взаимодейства с членовете на семейството си, общността и другите хора по конструктивен и уважителен начин;

е) изразява обосновано и критично гражданската си позиция;

ж) взема самостоятелни решения относно своето развитие, проявява инициативност и способност да си поставя цели, да планира и да обосновава действията си;

з) носи отговорност за поведението си и оценява влиянието на постъпките си за своя живот и този на другите хора;

и) подбира адекватна информация, продукти и услуги за подобряване на здравето и поддържа здравословен начин на живот за себе си и за околните;

й) познава и спазва нормите за екологична култура и поведение с оглед опазване на природата и създаване на устойчива околна среда;

к) познава механизмите на публичните институции и гражданското общество за прилагане на споделена отговорност за опазване на околната среда и проявява готовност за участие в тях;

л) умее да прави връзки между отделни сфери на обществения живот и да разбира причините за социалните неравенства, екологичните и глобалните предизвикателства;

2. Функциониране на всяка образователна институция като автономна, активна и саморазвиваща се общност, която:

а) възпитава в демократичните ценности;

б) насърчава инициативност, отговорност, солидарност, социална чувствителност и критичност у всички участници в образователната система;

в) утвърждава устойчива, включваща, демократична и здравословна среда, свободна от различните форми на агресия и дискриминация;

г) изгражда и поддържа позитивен психологически климат и възможности за избори, свързани със здравето, екологията, гражданското участие, межкултурната толерантност, взаимното разбиране, зачитане и уважение;

д) създава позитивна образователна среда за диалог между представителите на различните културни общности в зависимост от тяхната възраст и компетентности, включително и чрез формите на ученическото участие и самоуправление.

III. Задачи

1. Изграждане на култура на поведение в ученическата общност и готовност за участие в общоучилищния живот.
2. Изграждане на здравна и екологична култура.
3. Самостоятелен избор на професионален път на реализация.
4. Изграждане на национално самочувствие и отговорност за пълноценен живот.
5. Противодействие на агресивността, насилието и настъплението на секти.

IV. Дейности и мероприятия

А) Възпитаване на дисциплинираност и гражданско поведение чрез:

1. Учебната, извънкласната и извънучилищната дейност.

Срок: м.09.2023-м.06.2024

Отг.: класни ръководители

2. Спазване на училищния правилник.

Срок: м.09.2023-м.06.2024

Отг.: класни ръководители, директор

3. Спазване на правилника за осигуряване на безопасни условия на възпитание, обучение и труд.

Срок: м.09.2023-м.06.2024

Отг.: директор

4. Провеждане на часа на класа на базата на годишен план за провеждане на часа на класа с участие и на учениците.

Срок: м.09.2023-м.06.2024

Отг.: класни ръководители

5. Изграждане на ученически съвети по класове и изработване на план за дейността на Училищния ученически съвет.

Срок: октомври 2023 г.

Отг.: заместник-директор

Б) Възпитаване на патриотичното възпитание и изграждането на националното самочувствие

1. Честване на всички национални и училищни празници. Изпълнение на училищни ритуали, свързани със:

а) откриването и закриването на учебната година;

- б) официалното раздаване на удостоверение за завършен първи клас, удостоверение за завършен начален етап на основна степен, свидетелство за основно образование, удостоверение за завършен първи гимназиален етап и диплома за средно образование;
- в) награждаване на отличили се ученици и учители;
- г) поддържането на училищен кът и съхраняването на училищното знаме;
- д) честването на националния празник, на официалните празници, на дните на национални герои и будители, на празника на патрона на училището;
- е) изпращане на завършилите зрелостници.

Срок: м.09.2023-м.06.2024

Отг.: съответните отговорници

2. Запознаване и спазване на задължителните символи на РБългария и българското училище (национално и училищно знаме, държавен химн, герб, език, конституция и др.) възпитаването в трайни навици за отдаване на почит и израз на националното самосъзнание чрез: изслушване на националния химн в тържествени за държавата и училището моменти и поставяне на националния флаг на фасадата на училището.

Срок: м.09.2023-м.06.2024

Отг.: директор, класни
ръководители

3. Изграждане на система за сътрудничество на родители, обществен съвет, училищно настоятелство, културни институции, фирми, организации и др., имащи отношение към възпитанието.

Срок: м.09.2023-м.06.2024

Отг.: директор, класни
ръководители, педагогически
съветник

В) Здравно и екологично възпитание

1. Спазване на строга хигиена за превенция на грип и други заразни заболявания.

Срок: м.09.2023-м.06.2024

Отг.: Лидия Арнаудова,
класни ръководители

2. Провеждане на здравни беседи на учениците с медицинско лице.

Срок: м.09.2023-м.06.2024

Отг.: Лидия Арнаудова

3. Разглеждане на здравни теми в час на класа.

Срок: м.09.2023-м.06.2024

Отг.: кл. ръководители

4. Озеленяване района на училището.

Срок: април 2024 г.

Отг.: директор, кл. ръководители

5. Провеждане на туристически походи и екскурзии.

Срок: юни 2024

Отг.: учители, кл.ръководители

6. Отбелязване на световния ден на водата.

Срок: 22 март 2024 г.

Отг.: Лидия Арнаудова

7. Отбелязване на деня на Земята.

Срок: 22 април 2024 г.

Отг.: Ели Стойкова

Г) Развиване на физическата дееспособност

1. Изготвяне на ученически спортен календар на училището.

Срок: 15 септември 2023 г.

Отг.: С.Христанова, Б.Панов

2. Провеждане на спортни празници и турнири.

Срок: м.09.2023-м.06.2024

Отг.: учители по ФВС

Д) Стимулиране на творческата активност и развитие на интересите и възможностите на учениците

1. Формиране на отбори по различни видове спорт за участие в ученическите игри.

Срок: м.09.2023-м.06.2024

Отг.: учители по ФВС,

М.Вълкова, С.Христанова, Б.Панов

2. Участие във конкурси и олимпиади от календара на МОН.

Срок: м.09.2023-м.06.2024

Отг.: директор, заместник-директор

3. Активно участие в училищни проекти.

Срок: м.09.2023-м.06.2024

Отг.: учители

Е) Възпитаване в християнски добродетели и традиции

1. Провеждане на беседи, свързани с християнството в часа на класа.

Срок: декември 2023г., март 2024г.

Отг.: класни ръководители

2. Провеждане на национална седмица на четенето и други инициативи по Национална стратегия за насърчаване и повишаване на грамотността.

Срок: м.09.2023-м.06.2024

Отг.: Училищен библиотекар

3. Организиране на занимания по четене и по български език в рамките на целодневната организация на учебния ден за I-VII клас за насърчаване и повишаване на грамотността.

Срок: м.09.2023-м.06.2024

Отг.: учители в ЦДО

4. Гостуване и беседи на квалифицирани лектори в час на класа.

Срок: м.09.2023-м.06.2024

Отг.: класни ръководители

V. Контрол

1. Контролът по провеждане на възпитателната работа се осъществява от заместник-директор и директор.
2. Контролът се осъществява, съгласно настоящия план и плана за контролната дейност на заместник-директора.

Срок: юли 2024 г.

Отг.: директор, заместник-директор

VI. Примерни теми

А) Здравно образование

1. Хранене. Гладуването – ползи и вреди.
2. Лична хигиена, облекло, външен вид.
3. Физическо развитие и дееспособност
4. Психично здраве .Стресът и как да се предпазим от него.
5. Сексуално здраве
6. Предпазване от употреба на психоактивни вещества

7. Агресията в училище и извън него (опазване живота и здравето на децата и учениците, опазване на материалната база в училище и на обществени места)
8. Видове тормоз
9. Безопасно движение по пътя
10. Кибертормоз
11. Тютюнопушене или здраве?
12. Внимание – секти
13. Алкохол и зависимост
14. До лекарска помощ
15. БЧК – организация и дейност
16. Туризм - извор на здраве и дълголетие

Б) Гражданско образование

1. Символи и ритуали в РБ (химн, герб, знаме на РБ)
2. Символи на ЕС (знаме на ЕС, конституция на ЕС)
3. Отношението на учениците към училищния правилник
4. Рационално използване на свободното време
5. Портрет на моето училище.
6. Медиите в живота на обществото
7. Отношенията в обществото (в магазина, на улицата, в автобуса, в болницата)
8. Междучличностни отношения (ученик-ученик, ученик-учител, ученик-родител, ученик-общество, момичета-момчета, младежи-девойки, стари-млади).
9. Приятелството – що е то и има ли бъдеще? Какви качества трябва да притежава твоят приятел?
10. Нашата община (забележителни местности и обекти)
11. Храмовете на България
12. Умения за водене на разговор(умеем ли да говорим убедително, да постигаме успех в спора чрез коректност и уважение към различните мнения)
13. Умения за писане на заявления и попълване на документи
14. Умения за работа в екип, поемане на отговорност, умения за присъждане на оценка за другия
15. Традиции и празници (Религиозни празници, Великден, Нова година, Енъовден, Бъдни вечер, Коледа и Рождество Христово)
16. Благотворителност.
17. Институции в РБ (Конституция, Парламент, Президент, Министър-председател, Кмет, Областен управител). Какво знаем за тях – функции, правомощия?
18. Какво мислим за социалните мрежи.
19. Моята мечта е ...
20. Отношението към парите и материалните ценности
21. Организиране на тържества (кетъринг)
22. Какво е икономическа криза?

23. Какви мерки ще вземете ако сте учител и не ви слушат учениците?
Има ли виновни, кой, защо?
24. Какво да променим в училище? Предложения, препоръки, мотиви.
25. Снимка на класа (проблеми на класа)
26. Естетиката и кича (умения за откриване на различията при избор на подарък)
27. Модни тенденции в облеклото на абитуриента
28. Професионално ориентиране – В лабиринта на търсене на работа
29. Избор на професия
30. Трафик на хора
31. Азбука на отселяването
33. Престъпност и противообществени прояви
33. Насилие. Кибертормоз
34. Аз и моите права – Конституцията на България
35. Къде са ми детските книжки?
36. Ще дойде един мой човек! ... Живот без „връзки“?
37. Дисциплина и самоконтрол (умението да си взискателен и отговорен към себе си и към другите)
38. Как се веселят младите?

Утвърждавам:
Директор /Анелия Генова/

П Л А Н
на културната и спортната дейност
в СУ „Димчо Дебелянов“

за учебната 2023/2024 година

Председател: Анелия Спасова

Членове: Борислав Панов
 Силвия Христанова
 Магдалена Вълкова
 Божидар Богданов
 Елена Христофорова

Планът е приет на заседание на педагогическия съвет с протокол № 10 от 13.09.2023 г.

I. Културна дейност

СЕПТЕМВРИ 2023

Тържествено откриване на учебната година.

Срок: 15.09.2023 г.

Отг.: Директор

ОКТОМВРИ 2023

Отбелязване Деня на учителя.

Срок: 05.10.2023 г.

Отг.: Учителите

НОЕМВРИ 2023

Отбелязване Деня на Народните будители – 1 ноември.

Срок: 01.11.2023 г.

Отг: Директор

Отбелязване Ден на толерантността.

Срок: 16.11.2023 г.

Отг.: Зам.-директор,
училищен ученически съвет,
психолог

ДЕКЕМВРИ 2023

Отбелязване на 1 декември – Ден на борбата против СПИН от училищния ученически съвет съвместно с Българския младежки червен кръст.

Срок: 01.12.2023 г.

Отг.: Медицински специалист

Участие в регионални и национални конкурси.

Срок: Съгласно календар МОН

Отг.: Директор,
заместник-директор, учители

Организиране и провеждане на тържество на цифрите.

Срок: м.12.2023 г.

Отг.: Кл.ръководители в I клас

Подготовка и провеждане на Коледни и новогодишни тържества.

Срок: 22.12.2023 г.

Отг.: Класни ръководители

ФЕВРУАРИ 2024

Отбелязване на Ден на розовата фланелка.

Срок: последна сряда на м.02.2024

Отг.: Заместник-директор,
училищен ученически съвет

МАРТ 2024

Организиране и провеждане на тържество за ученици от начален курс „Баба Марта”.

Срок: 01.03.2024 г.

Отг.: Начални учители

Тържествено честване на 3 март – Национален празник на България. Участие на ученици в общоградското тържество.

Срок: 03.03.2024 г.

Отг.: Директор

Отбелязване на Ден на водата.

Срок: 22.03.2024 г.

Отг.: Л.Арнаудова

Честване патронния празник на училището по предварително изготвен план.

Срок: 28.03.2024 г.
Отг.: Директор,
заместник-директор

АПРИЛ 2024

Отбелязване на Ден на Земята.

Срок: 22.04.2024 г.
Отг.: Ели Стойкова

Отбелязване на Великденски празници.

Срок: съгл.каледнар
Отг.: Класни ръководители,
Ем.Николова

МАЙ 2024

Честване Деня на Европа – 9 май.

Срок: 09.05.2024 г.
Отг.: Преподавателите по АЕ и
История и цивилизация

Тържествено изпращане на XII клас.

Срок: 13.05.2024 г.
Отг.: Класни ръководители на XII
клас

Празник на буквите.

Срок: до 24.05.2024 г.
Отг.: Кл.ръководители I клас

Отбелязване на 24-ти май – Ден на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност.
Участие на ученици в общоградското тържество.

Срок: 24.05.2024 г.
Отг.: Директор,
заместник-директор

ЮНИ 2024

Отбелязване на 2 юни – Ден на Ботев и на загиналите за свободата и независимостта на България.

Срок: 02.06.2024 г.
Отг.: Кл.ръководители, директор

Организиране на тържество по случай край на учебната година за учениците от IV клас.

Срок: м.06.2024 г.
Отг.: Кл.ръководители

Тържествено раздаване на дипломи за средно образование на зрелостниците.

Срок: м.06.2024 г.
Отг.: Директор,

класни ръководители

Провеждане на екскурзии с учебна цел с учениците.

Срок: м.06.2024 г.

Отг.: Класни ръководители

ЮЛИ 2024

Тържествено раздаване на свидетелства за завършено основно образование на учениците от VII клас.

Срок: м.07.2024 г.

Отг.: Директор, кл.ръководители

Тържествено раздаване на удостоверение за завършен първи гимназиален етап на учениците от X клас.

Срок: м.07.2024 г.

Отг.: Директор, кл.ръководители

II. Спортна дейност

№ по ред	Наименование на проявите	Срокове за провеждане	Място на провеждане	Организатори
I	Турнири по волейбол и хандбал, организирани по НП „Заедно в изкуствата и в спорта”	м. 10.2023 - м. 06. 2024 г.	Спортна зала	Учители по ФВС
II	Европейски ден на спорта	25.09.2023 г.	Училищно игрище	Учители по ФВС и класни ръководители
III	Вътреучилищни състезания			
1	Баскетбол	м. 10.2023 - м.11.2023 г.	Училищно игрище	Учители по ФВС
2	Футбол	м. 10.2023 - м.11.2023 г.	Стадион „Гигант”	Учители по ФВС
3	Волейбол	м. 03.2024 г.	Училищен физкултурен салон	Учители по ФВС
4	Хандбал	м. 12.2023 - м. 02.2024 г.	Спортна зала	Учители по ФВС
IV	Щафета, посветена на патронния празник на СУ „Димчо Дебелянов”	м. 03.2024 г.	Стадион „Гигант”	Учители по ФВС
V	Участие в Ученически игри	м.10.2023 - м.06.2024 г.	Спортна зала	Учители по ФВС

*Приложение 4 към Стратегия
на СУ „Димчо Дебелянов“*

УТВЪРЖДАВАМ: *Анелия Генова*
Директор

**ПРОГРАМА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА РАВНИ
ВЪЗМОЖНОСТИ И ЗА ПРИОБЩАВАНЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ
ОТ УЯЗВИМИ ГРУПИ
В СУ „ДИМЧО ДЕБЕЛЯНОВ“**

*Програмата е създадена на основание чл. 263, ал. 1, т. 9 от Закона за
предучилищното и училищното образование и е приета от Педагогическия
съвет на проведено заседание №10/13.09.2023 г.*

Въведение

Изграждането на училищна програма за равен достъп до образование е подчинено на основните приоритети на правителството в посока:

Изграждане на образователна среда за:

- разгръщането на потенциала на всяко дете и ученик за личностно развитие, както и успешна реализация и социализация;
- по-високо качество и по-добър достъп до образование;
- ранна превенция на обучителни затруднения;
- включващо обучение на деца и ученици със специални образователни потребности (СОП);
- включващо обучение и социално включване на ученици с девиантно поведение;
- разширяване на обхвата на институциите в предучилищното и училищното образование за осъществяване на включващо обучение и надграждане на досегашния положителен опит в тази област;

Националната програма за равен достъп до образование и личностно развитие цели осигуряване на равен достъп и подкрепа за развитие и приобщаване в системата на предучилищното възпитание и подготовка и

училищното образование на децата и младежите като предпоставка за равноправно социално включване и пълноценна личностна реализация и участие в развитието на местните общности и страната.

Настоящата училищна програма има за цел да защити правата и интересите и да предостави равни възможности за приобщаване на децата и учениците от уязвими групи, както и ефективното прилагане на училищни политики за подобряване качеството на живот на хората с увреждания, недопускане на дискриминация по признак „увреждане“, осигуряване на равни възможности, пълноценно и активно участие във всички области на училищния живот.

СУ „Димчо Дебелянов“ е институция която спазва препоръките на Съвета на Европа, отправени към всички организации да работят активно в областта на интегрирането на хората с увреждания и уязвими групи.

Настоящият документ е изготвен от работна група на СУ „Димчо Дебелянов“ - гр. Белене под ръководството на директора – Анелия Генова. Документът има за цел да подпомогне дейността на учителите за предоставяне на равни възможности и приобщаване на учениците от уязвими групи.

Анализ на училищната среда.

През последните години се създава една пъстра картина ученици от различни националности, различни вероизповедания, различни традиции и културни норми, както и ученици със специални образователни потребности. Това налага изграждането на един нов комплекс от умения за общуване и познания за другите, за възможните точки на различие и начините за тяхното преодоляване, за толерантност към другите – и понякога към самите себе си. Срещата с хора различия и на различните култури често е трудна, но с известни усилия тя би могла да бъде особено обогатяваща и ползотворна.

В училището се предприемат политики в областта на:

- ✓ интеркултурното образование;
- ✓ умението за общуване с представители на различни култури;
- ✓ съзнателно изграждане на толерантност; особено важно се оказва обучението на учителите, които са решаващ фактор при възпитанието на подрастващото поколение;

Създават се условия за достъпна качествена грижа за децата в училищна възраст, така че техните родители да могат да търсят възможности за образование или професионална реализация.

При децата в училищна възраст се обръща особено внимание на

семейството като част от образователния процес.

Често се прави паралел между интеркултурното образование и образованието на деца със специални образователни нужди: и в двата случая потенциалните ползи за обществото от преодоляване на пречките пред приобщаването на различните са огромни, а в същото време потенциалните рискове от игнорирането или дискриминирането биха могли да бъдат още по-сериозни.

Ключовата роля на образованието за изграждането на една по-висока култура на толерантност и приобщаване: ранното образование, достъпно за всички независимо от социално-икономическия им статус и интелектуалните им умения и възможности.

Обхващането на всяко дете с увреждане в училищна възраст в образователната система и изграждането на съответната подкрепяща среда за него е основна дейност за достъп до качествено образование. В резултат от изпълнението на дейностите по изграждане на подкрепяща среда в училище нараства броят на допълнителната подкрепа за личностно развитие на деца и ученици със специални образователни потребности, ресурсните учители и другите специалисти, които подпомагат приобщаващото образование .

ВОДЕЩИ ПРИНЦИПИ ПРИ РЕАЛИЗАЦИЯТА НА ПРОГРАМАТА:

- Равен достъп и приобщаване на всяко дете
- Равнопоставеност и недопускане на дискриминация
- Съхраняване на етнокултурното многообразие

С цел продължаване на създаването на подкрепяща среда за обучението и възпитанието на децата със специални образователни потребности в общообразователните училища , която да включва:

- а/ достъпна архитектурна среда
- б/ екипи от специалисти, в зависимост от потребностите на децата
- в/ диагностична и консултативна дейност
- г/ специални учебно-технически средства и апаратура
- д/ индивидуални образователни програми

Продължава прилагането на политиката за включващо обучение на децата със специални образователни потребности чрез:

- Единна методика за комплексно педагогическо оценяване и препоръки за децата със специални образователни потребности.
- Изградени положителни нагласи към включващо обучение в различните общности – учители, ученици, деца и родители.

- Създадени условия, гарантиращи допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата със специални образователни потребности в детските градини и общообразователните училища чрез изграждане на подкрепяща среда.

ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА

1. Пълноценна социализация на деца и ученици със специални образователни потребности, ученици с физически и ментални увреждания и ученици от етническите малцинства.

2. Гарантиране на равен достъп до качествено образование за децата и учениците със специални образователни потребности, ученици с физически и ментални увреждания и ученици от етническите малцинства.

3. Утвърждаване на интеркултурно и подкрепящо образование като неотменна част от процеса на модернизация на българската образователна система.

4. Съхраняване и развиване на културната идентичност на децата и учениците от етническите малцинства.

ДЕЙНОСТИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ

1. Провеждане на информационни кампании сред родители и общественост за разясняване на взаимните ползи от допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности, ученици с физически и ментални увреждания и ученици от етническите малцинства.
2. Специализирана работа с родителите за по-голяма заинтересованост към образователно-възпитателния процес.
3. Работа с родителските общности за преодоляване на негативни стереотипи и дискриминационни нагласи спрямо различните етноси и децата с увреждания.
4. Провеждане на информационни кампании за привличане на млади хора с висше образование от етническите малцинства като учители.
5. Провеждане на информационни кампании за привличане на млади хора като доброволци за работа с деца в риск от отпадане или отпаднали от образователната система.
6. Назначаване на „помощник на учителя“ от директора на училището, където има необходимост от допълнителни образователно-възпитателни дейности с деца и ученици със специални образователни потребности и от етническите малцинства.
7. Осигуряване при необходимост на допълнително обучение по български език за деца и ученици от етническите малцинства и ученици, върнали се от чужбина.

8. Осигуряване на допълнителна квалификация на педагогическите специалисти за работа в мултикултурна образователна среда, включително за преподаване на български език на деца, за които той не е майчин.
9. Осъществяване на извънкласна работа, занимания по интереси и на организиран отход и спорт в мултикултурна образователна среда, съчетана с традициите на отделните етнически групи.
10. Изграждане и функциониране на информационна система за проследяване на децата в риск.
11. Допълнителна работа с ученици със специални образователни потребности и ученици от етническите малцинства, застрашени от отпадане и/или преждевременно напускане на училище.
12. Подкрепа на учениците от уязвимите етнически общности за продължаване на образованието им и след задължителната училищна възраст.
13. Създаване на условия за развитие на талантливите деца с увреждания чрез насърчаване на техните творческите изяви. както и стимулиране на училищата по изкуствата и творческите съюзи на художници, музиканти, артисти, на музеи, галерии и културни институции да осъществяват програми с участието на деца с увреждания.

При необходимост провеждане на дистанционна подкрепа на децата и учениците със специални образователни потребности, ученици с физически и ментални увреждания и ученици от етническите малцинства.

Контролът върху изпълнението на програма за предоставяне на равни възможности и за приобщаване на децата и учениците от уязвими групи се възлага на
Комисия в състав:

Галя Добрева – председател

Членове: Диляна Евтимова
Галя Терзиева
Емилия Николова
Блага Енева

УТВЪРЖДАВАМ
ДИРЕКТОР: *Анелия Генова*

ПЛАН

*за работа на училищния координационен съвет
за противодействие на насилието и тормоза в училище
по изпълнение на „Механизъм за противодействие на училищния тормоз“*

Планът е приет на заседание на педагогическия съвет с протокол № 10 от 13.09.2023г.

Състав на съвета:

Председател: Анелия Спасова-Коева – заместник- директор

Членове:

1. Елза Йосифова Гюзелева – училищен психолог
2. Магдалена Стефанова Вълкова – старши учител в начален етап
3. Ели Здравкова Стойкова – старши учител по география и икономика
4. Галя Михайлова Чоранова – старши учител по математика и ИТ
5. Свилена Стефанова Иванова – родител
6. Антоанета Емилова Радулова – родител
7. Емилия Михайлова Петрова – родител
8. Лора Мирославова Врайкова – ученичка от Ха клас
9. Никола Красимиров Павлов – ученик от XIa клас
10. Даяна Ивайлова Гайдарска – ученичка в XIб клас

I. Предмет

Проучване на физическото и психическото здраве и развитие на учениците в системата на средното образование, подпомагане и прилагане на превантивни мерки и сътрудничество по изпълнение на Механизма за противодействие на училищния тормоз.

II. Цел

Създаване на цялостен училищен подход, превантивна работа за намаляване проявите на агресивно поведение в училище, установяване на причините, водещи до насилие и полагане на координирани усилия за предотвратяване на тормоза.

III. Задачи

1. Разработване на превантивни дейности за предотвратяване на тормоза в училище.
2. Изграждане на защитна мрежа за работа при случаи на тормоз в училище.

Дейности

I. Дейности по разработване и прилагане на превантивни мерки за предотвратяване на тормоза в училище.

1. Поддържане на връзка между класните ръководители, родителите и членовете на училищния ученически съвет за противодействие на проявите на насилие и тормоз.

Срок: м. IX. 2023г – м. VI. 2024 г.

Отговорник: Председател

2. Изработване и разпространение на информационно-образователни материали, съобразени с различните възрастови групи.

Срок: м. X. 2023 г.

Отг.: Координационен съвет

3. Проучване мнението на учениците по проблема „тормоз“ с помощта на стандартен въпросник при необходимост.

Срок: м. XI. 2023г., м. V. 2024г.

Отг.: Училищен психолог

4. Провеждане на Ден на толерантността в училище.

Срок: 16. XI. 2023г.

Отг.: Координационен съвет,
ученически съвет

5. Провеждане на ден „Не на насилието в училище“ (Ден на розовата фланелка).

Срок: м. II. 2024г.

Отг.: Координационен съвет,
ученически съвет

6. Осъществяване на системен контрол върху дейността на дежурните учители.

Срок: м. IX. 2023г. – м. VI. 2024г.

Отг.: Заместник-директор

7. Запознаване на родителската общност с проблема „училищен тормоз” с информация на сайта на училището.

Срок: м. IX. 2023 г.

Отг: Г.Чоранова

II. Дейности по разработване и въвеждане на защитна мрежа.

1. Работа по създадените правила и процедури за справяне с тормоза с:

- а) дете, което е обект на тормоз;
- б) дете, упражнило тормоз;
- в) деца, подкрепящи тормоза;
- г) деца – безучастни наблюдатели.

Срок: м. IX. 2023г. – м.VI. 2024г.

Отг: Координационен съвет

2. Работа по регистриране на ситуации на тормоз и насочване към други служби, ангажирани по проблема.

Срок: м IX. 2023г. – м.VI. 2024 г.

Отг.: Председател, Училищен психолог

3. Взаимодействие при решаване на системни конфликти между ученици, учители, родители, училищно ръководство с училищната комисия по колегиална етика.

Срок: м. IX. 2023г. – м.VI. 2024г.

Отг: Координационен съвет

4. Работа по дневника за отразяване ситуации на тормоз в училище.

Срок: м. IX. 2023г. – м.VI. 2024г.

Отг.: Председател, Училищен психолог

15.IX.2023 г.
гр. Беле

ИЗГОТВИЛ: Анелия Спасова

*Приложение 6 към Стратегия
на СУ „Димчо Дебелянов“*

УТВЪРЖДАВАМ:

ДИРЕКТОР: /Анелия Генова/

ПРОГРАМА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА РАННОТО НАПУСКАНЕ НА УЧИЛИЩЕ

*Програмата е създадена на основание чл. 263, ал. 1, т. 8 от Закона за
предучилищното и училищното образование и е приета от Педагогическия
съвет на проведено заседание №10/13.09.2023 г.*

Въведение

Настоящата програма е в съответствие с целите, залегнали в националните политики по превенция на ранното напускане на образователната система и комплекса от мерки на правителството в областта на образованието и социално-икономическото развитие.

В Стратегията за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система, преждевременното напускане на училище е дефинирано като сложно явление, което оказва сериозно влияние върху индивидуалните съдби на пряко засегнатите и благосъстоянието на техните семейства, върху възможностите за развитие на техните общности и върху цялостното социално-икономическо развитие на една страна в средносрочен и дългосрочен план. Превенцията и преодоляването на проблема изисква интегрирана политика и ангажираност на всички сектори и институции, свързани с образованието и с личностното и професионалното развитие на децата и младите хора в България. Необходими са широкообхватни мерки, насочени към осигуряване на: успешен преход между различните степени на образование, гъвкави и успешни възможности за преждевременно напусналите да продължат обучението си в системата на училищното образование с цел придобиване на ключови компетентности, разнообразни форми на обучение, признаване и валидиране на резултати от неформално обучение и информално учене, добра координация между институциите от няколко различни сектора на всяко ниво на управление – национално, регионално, местно и училищно. Един от факторите за преждевременно напускане на образователната система наложи въвеждането на единен

механизъм за противодействие на училищния тормоз, който има за цел да подпомогне училищата в усилията им за справяне с това явление.

Рискове:

Преждевременното напускане на училище води още до нарастване на рисковете от социално изключване, застрашава сигурността и стабилността на обществото и е предпоставка за влошаване на качеството на живот на сегашното и на следващите поколения. Здравният статус и достъпът до ресурси и услуги, които могат да осигурят по-добър стандарт и продължителност на живота в добро здраве и благосъстояние, са в пряка зависимост от получената по-висока степен на образование. Посочените последици са показателни за мащаба и степента на негативното влияние на преждевременното напускане на училище върху индивидуалните съдби на пряко засегнатите и благосъстоянието на техните семейства, върху възможностите за развитие на техните общности и върху цялостното социално-икономическо развитие на страната в средносрочен и дългосрочен план, поради което данните за дела на преждеременно напусналите образователната система в България не трябва да успокояват, а да насърчават изпълнението на всеобхватна и интегрирана политика за превенция на явлението, както и за неговото преодоляване там, където съществува.

При изготвянето на програмата се отчитат:

1. Ролята на цялата система от участници и взаимоотношенията помежду им, като се признава ролята на всяка от заинтересованите страни.
2. Сътрудничество в образователните институции за насърчаване на позитивната училищна култура, работата в екип в рамките на училищната общност.
3. Координираните мерки на всички нива.
4. Проследяване на напредъка на ниво училище.

Настоящата Програма конкретизира изброените стратегическите и нормативни документи в три основни направления:

1. Превенция на преждевременното напускане на училище в СУ „Димчо Дебелянов“ чрез:

- анализ на причините, водещи до отпадане от училище и напускане на образователната система;
- идентифициране на рисковите фактори за преждевременното напускане на училище с оглед ограничаване на последиците от тях ;
- планиране на политики и мерки за преодоляване на рисковите фактори от отпадане.

2. Интервенция срещу преждевременното напускане на училище чрез:

- 2.1. Повишаване участието и ангажираността на родителите.
- 2.2. Утвърждаване на индивидуалното и групово наставничество.
- 2.3. Кариерно ориентиране и консултиране.

3. Политики за **компенсиране** на ефекта от преждевременното напускане на училище :

- създаване на подходящи условия за реинтегриране в образователната система на преждеременно напусналите я;
- завръщане на преждеременно напусналите училище към формалната система на образование и обучение чрез използването на различни форми на обучение: самостоятелна, индивидуална, комбинирана и дистанционна;
- участие на преждеременно напусналите училище в курсове за ограмотяване, допринасящи за социална интеграция и включване в пазара на труда;
- популяризиране на възможностите за учене в клубове, библиотеки, читалища, младежки информационно-консултантски центрове, регионални и местни центрове;
- създаване на възможности за самостоятелно учене с цел признаване на резултати;
- кариерното ориентиране и консултиране съдействат за информиран избор на образователен и професионален път от семейството и детето, засилват мотивацията за оставане в училище и придобиване на образователна степен;
- обучение по предприемачество.

ПРИЧИНИ ЗА ОТПАДАНЕ ОТ УЧИЛИЩЕ:

Причините за преждевременното напускане на училище могат да бъдат класифицирани в няколко основни категории.

1. Икономически причини;
2. Социални причини;
3. Образователни причини;
4. Етнокултурни причини;
5. Институционални причини;
6. Причини, свързани със здравния статус;
7. Социално-икономически причини:
 - *лошото качество на живот на определени социални слоеве;*
 - *ниските доходи – невъзможност за покриване на разходите (учебници, тетрадки, дрехи, храна);*
 - *поради задължение да гледа по-малкия си брат/сестра;*
 - *използване на детето, непосещаващо училище като трудов ресурс (подпомага формирането на семейния бюджет или участие в домакинската работа);*
8. Образователни причини:
 - *затруднения при усвояване на учебния материал;*
 - *слаб интерес към учебния процес и произтичащото от него желание/нежелание да се посещава училище;*
 - *наличие на конфликтни отношения със съученици и/или учители и др.;*
 - *възможност за обучение в професионална паралелка;*
9. Психологически причини:
 - *чувство за неуспех;*

- *отчуждение от натрупания училищен опит, неувереност в себе си;*
- *самовъзприемане: „нямах късмет“, „не ми провървя“, усещане за ограничен контрол върху събитията;*

10. Институционални причини.

Като такива могат да се квалифицират недостатъчно координираният подход между различните служби и специалисти на национално, регионално, местно и училищно ниво за справяне с преждевременното напускане на училище; недостатъчно ефективният контрол върху управлението и функционирането на политиките за обхващане, задържане и реинтегриране на децата и учениците в образователната система. Положителната промяна на състоянието изисква прилагането на комплексни мерки и добра координация между институциите от няколко различни сектора на всяко ниво на управление - национално, регионално, местно и училищно. Основната част от отговорностите за прилагането на националната политика по отношение на задължителното образование е съсредоточена в Министерството на образованието и науката, което е естествен координационен център на междусекторните действия за намаляване на преждевременното напускане на училище .

11. Причини, свързани със здравния статус.

В контекста на политиките за развитие на приобщаващото образование продължава тенденцията за интегриране на децата със специални образователни потребности в общообразователните училища. Рисковете за преждевременното напускане на училище са свързани с недостатъчна подготовка на детските градини и училищата за приобщаване на тези деца. Тук се включват и всички фактори на материалната база, образователната среда, човешките и финансовите ресурси, които не отговарят на изискванията за прилагане на принципите на приобщаващото образование.

СУ „Димчо Дебелянов“ – Белене е едно от училищата в България, в което няма отпаднали ученици. Ежегодният статистически задълбочен анализ на превантивните дейности, които съпътстват целогодишната работа на училищния колектив показва, че това се дължи най-вече на последователната политика на образователната институция в посока реализиране на дейности, залегнали в Стратегията ѝ за развитие, подчинени на принципите за:

- **всеобхватност на дейностите** – осъществяване на дейности по превенция на тормоза и насилието, както и дейности за мотивация и преодоляване на проблемното поведение, които са израз на общата воля и на координираните усилия на всички участници в образователния процес;

- **публичност и прозрачност на цялостната политика** - чрез интернет страницата на училището и партньорството с медиите, документиране на проблемните и рискови ситуации и добрите практики;

- **обратна връзка** с институции, родители, педагогически съветник, класни ръководители, ученици и учители;

- **приемственост** – чрез съхраняване на традициите и недопускане да се забрави доброто старо, равнопоставеност на всички приоритети в развитието на образователната институция;

- **Идентифициране на рисковите фактори** – доклад анализ на педагогическия съветник и класните ръководители.

Политиките и мерките, които СУ „Димчо Дебелянов“ предприема за преодоляване на причините за отпадане са подчинени на националните, областни и общински стратегически мерки като се отчита спецификата на образователната институция и нуждите от подкрепа на всяко дете.

Политики и мерки в СУ „Димчо Дебелянов“, произтичащи от:

Семейни и социални причини:

1. *Възможно е нежелание на родителите* детето да ходи на училище поради страх от социална изолация, невъзможност за адаптиране към останалите ученици от центъра на града; по-ниска самооценка.

Мерки: Силна мотивация чрез редица дейности за приобщаване на децата със специални образователни потребности, както и изоставени от семейства, заминали в чужбина.

2. *Трудова миграция на родителите.* Напускане на единия или на двамата родители от страната поради невъзможност за издръжка на семейството и търсене на работа в чужбина. Оставяне на детето на грижите на баби и дядовци, които нямат същия авторитет и изпадат в безсилие за справяне с трудната социална обстановка и новите модели на поведение на децата.

Мерки: Ежеседмични контакти, а при нужда и ежедневни с попечителите на изоставените деца, търсене на съдействие от отдел „Закрила на детето“, при необходимост и прояви на противообществени прояви на тези деца – Детска педагогическа стая.

3. *Липса на грижи* от страна на изоставени деца за по-малките братя и сестрички, както и за болни членове на семейството;

Мерки: Оказване на социална помощ – чрез дарения, грижи за изхранването на тези деца от фирмата – доставчик на закуски и обяд, както и получаване на социални стипендии;

4. *Недостатъчна образованост на родителите* и липса или занижен контрол върху цялостното развитие на детето. Изразява се в неконтролиране на часовете за прибиране от училище, непознаване на контактите и приятелския кръг на детето, непроверяване на изученото през деня, както и подготовката на детето за следващия ден – домашни работи, изпълнение на други поставени от учителя задачи;

Мерки: Мотивиране и приобщаване на тези деца за посещаване целодневната форма на организация в училище; търсене на непрекъснати разширени срещи с тези родители с ръководство, класни ръководители, педагогически съветник и мотивиране и приобщаване към училищната общност.

5. *Чести конфликти между агресивни родители* – побой, домашно насилие, развод, посегателство от страна на нови партньори на един от двамата родители.

Мерки: В най-честите случаи училището се превръща в единственото защитено място за детето и класният ръководител поема грижите за детето в образователната институция.

Други по-важни мерки и дейности, залегнали в комплексния план за достигане на стратегическите цели, свързани с превенцията от отпадане са:

УПРАВЛЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯТА за преждевременно напусналите училище. Изготвяне на база данни от класните ръководители, в чиито класове има ученици от рискови групи /съобразно различните причини от отпадане/; координиране действията на класните ръководители с тези на педагогическия съветник и училищното ръководство;

- **КВАЛИФИКАЦИЯ** на педагогическите специалисти в посока управление на конфликти, справяне с агресията и насилието и превръщането им в педагогически консултант;
- провеждане на обучителен семинар на педагогическите специалисти за последиците от агресията и насилието в училище;
- провеждане на обучения за агресията и насилието и начините за разрешаване на конфликти;
- реализирането на конкретни дейности за постигане целите на училищната програма;
- Дейности за усвояването на българския книжовен език и повишаване на грамотността;
- насърчаване включването в образованието на рискови групи и развиване на приобщаващото образование;
- увеличаване на разнообразието и ефективността на механизмите и стимулите за включване в образование и обучение;
- създаване на условия за включване на ученика в група за повишаване на социалните умения за общуване и решаване на конфликти;
- насочване на детето и ученика към занимания, съобразени с неговите потребности;
- индивидуална подкрепа за ученика от личност, която той уважава (наставничество);
- участие на ученика в дейности в полза на паралелката или училището;
- други дейности, определени с правилника за дейността на институцията;
- изграждане на широко публично доверие и подкрепа за политиките за превенция и намаляване на преждевременното напускане на училище ;
- повишаване качеството и ефективността на въздействие върху подрастващите чрез създаване на специфична образователна и

възпитателна ИНТЕРАКТИВНА СРЕДА – медиен център (ученически сайт, вестниче).

- поставяне на ученика в АКТИВНА ПОЗИЦИЯ по отношения на усвояването на нови знания и практическа приложимост на преподавания материал;
- превръщането на училището в ПРИЯТНО И ЖЕЛАНО МЯСТО за учениците чрез използване на ИНОВАТИВНИ педагогични методи и форми за предаване, преподаване и научаване на учебни знания и осигуряване на подходяща интерактивна среда в нови модели на класни стаи и места за извънучебни занимания;
- извършване на ефективна ДИФЕРЕНЦИРАНА работа с учениците с намалена успеваемост;
- изработване на индивидуален тематичен план и календарен график за преодоляване на изоставането;
- провеждане на анкета с тези ученици за установяване на проблема-отговаря педагогическият съветник;
- подготовка на учениците за продължаване на образованието –

ПРОФЕСИОНАЛНО ОРИЕНТИРАНЕ на учениците, завършващи основно и средно образование, съобразно техните интереси и възможности;
- организиране на среща между учениците от 7, 8, и 12 клас с експерти от регионалната служба по заетостта;
- осигуряване на професионално консултиране и ориентиране чрез привличане на ЦПО;
- привеждане ДИСЦИПЛИНАТА на учениците в съответствие с новите обществени реалности.
- изграждане на съдържателен и многообразен учебно-възпитателен процес, осъществяване оптимално ниво на вътрешна мотивация у учениците чрез ЦЕЛЕНАСОЧЕНА ОБРАЗОВАТЕЛНО-ВЪЗПИТАТЕЛНА РАБОТА, свързана с училищни и извънучилищни мероприятия и дейности;
- извънкласни дейности за превенция на поведението при деца с риск от отпадане;
- рисуване на глинени фигури;

- провеждане на дискусии с ученици по предложените от тях теми, засягащи актуален проблем;
- възлагане на отговорни индивидуални задачи на учениците, за да се почувстват значими в собствените си очи и в очите на околните, за да се мотивират и успяват;

ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ и работа с родителската общност „Училище за родители“:

- приобщаването им към общочовешките ценности и подготовката им за пълноценен живот в съвременните обществено-икономически условия;
- посещения в помощни училища, домове за сираци и бездомници, домове за възрастни хора;
- организиране на Дарителска кампания;
- утвърждаване на превантивна възпитателна работа в училище с акцент всеки свободен учител да отговаря за отстранените от час ученици;

ЗДРАВНО ОБРАЗОВАНИЕ И ВЪЗПИТАНИЕ – лекции, беседи, семинари свързани с обучението на учениците по:

- наркомания, алкохол, тютюнопушене;
- сексуално образование и предпазване от СПИН;
- продължаване на превантивната възпитателна работа на класните ръководители като дейностите се интегрират с цел оказване на помощ с общинския професионално-консултативен кабинет, с Комисията за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни /КБППМН/;
- поставянето на приоритет в работата на класните ръководители и формирането на личностни умения у учениците за адекватно **СОЦИАЛНО ПОВЕДЕНИЕ** в съвременните динамични обществено-икономически условия;

ИЗВЪНКЛАСНИ И ИЗВЪНУЧИЛИЩНИ ДЕЙНОСТИ – /виж сайта на училището/;

Активно участие на УЧЕНИЧЕСКИЯ СЪВЕТ:

- участие при планиране дейността на часа на класа ;
- лекции в час на класа „Деца помагат на деца“;
- създаване съвместно с класния ръководител условия за личностна изява на всеки ученик;
- организиране на творчески и спортни дейности с общ интерес;

- тясно сътрудничество между училището и семейството при превантивната работа с деца, застрашени от негативни влияния (хазарт, секти, наркомания, употреба на алкохол и тютюнопушене);

Спазване на Координационния механизъм за деца в риск.

- включване на местните власти и социалните партньори като равноправни участници в такъв координационен механизъм;
- формиране на екипи за разработване на дейностите по превенция от отпадане и залагането им в комплексната ПЛАНИРАЩА И ОТЧЕТНА ДОКУМЕНТАЦИЯ.

Провеждат се и редица други дейности, довели в годините до утвърждаването на училището като институция която работи с грижа за всеки ученик!

- Препоръката на Съвета на Европейския съюз от 28 юни 2011 г., засягаща политиките за намаляване на преждевременното напускане на училище (2011/С 191/01), както и със стратегическата рамка на ЕС за сътрудничество в областта на образованието и обучението.
- Съгласно тази препоръка 1 като „преждевременно напуснали училище” се определят лицата между 18 и 24 години, завършили едва основно образование или по-ниска образователна степен, и които вече не участват в никаква форма на образование или обучение.
- За целите на стратегията „отпадане от училище” е отписването от училище на ученик до 18 годишна възраст преди завършване на последния гимназиален клас, ако лицето не е записано в друго училище.